

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Narratione, & hypotyposis pulchra, de pauperis filio, qui pro diuite amico
pugnauit vsque ad necem in certamine gladiatorio. Capvt XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

fuetudinemque retineret, laborabat. Homo, qui semper hospitalissimus, amicissimusque nostrorum hominum existimatus esset, noluit videri ipsum illum Rubriū inuirus in domū suam recepisse: Magnificē, & ornate, vt erat impiis inter suos copiosus conuiuium comparat, rogat Rubrium, vt quos ei commodum sit inuiter, locū sibi soli, si videatur, relinquat, vt etiam filium suum lectissimum adolescentem, foras ad propinquum suum quendam mitteret ad cenam. Tum Rubrius istius comites inuirit, eos omnes Verres certiores facit, quid opus esset. Matutē veniunt, discumbitur: fit sermo inter eos, & inuiritio, vt Græco more biberetur; hospes hortatur, poscunt maioribus poculis: celebratur omnium sermone, lætitiæque conuiuium. Postquam satis res Rubrio calere visa est: Quæso, inquit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non intrō vocari iubes: homo, & qui summa grauitate, & iam id ætatis, & parens esset, obstupuit hominis improbi dicto. Instare Rubrius: Tum ille, vt aliquid responderet, negauit moris esse Græcorum, vt in conuiuio virorum accumberent mulieres. Hic tum alius, ex alia parte; Enimuerō ferendum hoc non est, vocetur mulier, & simul seruis suis Rubrius, vt ianuam clauderent, & ipsi ad fores assisterent imperat: quod vbi ille intellexit, id agi, atque id parari, vt filia suæ vis afferretur, seruos suos ad se vocari, his imperat, vt seipsum negligant, filiam defendant, excurrat aliquis, qui hoc tantum domestici mali filio suo nunciet. Clamor interea fit tota domo, pugna inter seruos Rubrii, atque hospitis, iactatur domi suæ vir optimus, & homo honestissimus, profert manus quisque affert, aqua deinde seruenti à Rubrio Philodamus perfunditur. Hæc vbi filio nunciata sunt, statim exanimatus ad ædes contendit, vt & vitæ patris, & pudicitia sororis succurreret: omnes eodem animo Lampsaeni simul vt hoc audiuerunt, quod eos tum Philodami dignitas, tum iniuriæ magnitudo mouebat, ad ædes noctu conueniunt. Hic licet istius Cornelius, qui cum eius seruis erat, à Rubrio quasi in præsidio ad auferendam mulierem collocatus occiditur, serui nonnulli vulnerantur. Ipse Rubrius in turba sauciatur, iste qui sua cupiditate tantos tumultus concitatos videret, cupere aliqua euolare, si posset, &c.

Hæc vna, vt optimum iuuentuti exemplar proponi potest.

Narratio, & hypotyposis pulchra, de pauperis filio, qui pro diuite amico pugnavit vsque ad necem in certamine gladiatorio.

CA P V T XXIII.

A Lebar deuotum corpus grauior omnifame sagina, & inter debita noxæ mancipia contemptissimus tyro gladiator, & nouissimè perderem calamitatis meæ innocentiam, disceram quotidie scelus. Hæc tamen omnia sustinui, tuli, adeò difficile est etiam sua causa mori. Et iam dies aderat, iamque ad spectaculum supplicij nostri populus conuenerat; iam ostentata per arenam periturorum corpora mortis suæ pompam duxerant, sedebat sanguine nostro fauorabilis dominus, cum cuius, vt interiecto matrem non fortunam quiscquam nosse, non natales, non patrem poterat, vna tamen res faceret, apud quosdam miserabilem, quod videbar, iniquè comparatus, certa enim arenæ destinabar victima, nemo munerario vilius steterat.

Fremebant vbiq; omnia apparatu mortis, hic ferrum acuebat, ille accendebat ignibus laminas, hinc virgæ, inde flagella afferebantur, omnes piratas putares.

Sonabant clangore ferali tubæ, illatissime Libitinæ toris funus ducebatur ante mortem. Vbiq; vulnera, gemitus, cruor, totum in oculis periculum.

Si quid est in me abdicatione dignum, iudices, agnosco quod in hæc amicum meum misi. Est quidem felicibus diffidius vera miseria rum estimatio: figurate tamen, qui tunc animus mihi, quæ cogitatio fuerit. Namque & natura redit in extremis tristis præteritæ voluptatis recordatio, & mihi cum generis conscientia, cum fortunæ conscius aliquando fulgor, cum liberales artes, cum omnia quondam honestiora munerario meo, domus, familia, amici, ceteraq; nunquam videnda in vltima mortis expectatione succurrerent tenenti seruilis arma, & ignominiosa morte perituro, tum (si vlla miseris fides est) quid horum omnium ignari agerent propinqui? nihil peius de fortuna mea suspicantes, quam quod scripseram, illud tamen grauissimum, quod patrem, qui tandiu non veniret, cap-

Pauperis filio pro diuite pugnat.

Quim. de. el. 9. f. 6. p. 2.

Sagina gladiatoris.

tyronis discens quotidiana scelus.

Pompa gladiatorum.

Gladiatorum apparatus.

Voluptatis recordatio in miseria grauis.

rum putabam. Ergo tota cogitatione intentus in mortem, expectabam cruentum illum confectorem. Quis enim dubitet quid futurum fuerit, si ego pugnassem? ille quoque occisus est, qui inter nos, vt apparet, fortior fuit.

His cogitationibus attonito, & in mortem iam penè demerso inopinata subito amici mei species effulsit. Obstupui, totumque corpus percussit frigidus pavor, neque aliter, quam si vana obijceretur oculis imago mente captus. At vbi primùm lux rediit, laxatumque est iter vocis, quid tu, inquam, quo casu peruenisti huc, miserum quid & te vendidit pirata? At ille complexus, ceruices meas, effusus in pectus meum lachrymis solutus, intercepto propè iam spiritu, sero, iam trepidante me primâ vocem, & diu solam edidit, *satia vixi*. Et verò causas itineris reddidit, & venisse se ad redimendum indicauit, & vnde, inquam, tibi pecuniâ nisi redieris in gratiam, & te pater meus misit.

Amicitia
fidelis
exemplum.

Pulchra
summatio.

Audite gentes, audite populi, non solita iudicium nostrum corona circumster, sed si patitur natura rerum, totus ad cognitionem talis exempli orbis circumfluat. Tacete priora sæcula, in quibus tamen à primordio generis humani, paucissima amicitie patia admirabiliora fecerat longa temporibus nostris fides intercepta, quicquid historia tradiderunt, carmina fixerunt, fabulæ adiecerunt, sub hac comparatione taceant.

Amicus
pauperis
generosus.

Quis crederet, (si dubitari posset) inter duos amicos, quorum alterum immunem malorum omnium fortuna fecerat, alterum piratis, ac lanista tradiderat, meliorem conditionem fuisse captiui? si diues essem, inquit, pecuniam pro te attulissim. Quod vnum pauperibus præsidium est, manus habeo, piratis has daturus fui, has pro te in pugnam vicarias dabo.

Ignosce pater, quòd nimia contentione affectus, penè tibi orbitatis vulnus impresserim. Testor Deos, non per me stetisse quod vno. Neque enim ita me efferat ludus, aut in tantum durauerat animum longa cædis meditatio, vt eum amicum vellem occidi, qui pro me mori poterat. Vindicabam mihi fortunam meam, & adhuc necessitatis gladiator depugnare etiam volebam, neque vllis precibus poteram euinci, quanquam se non superfluum alioqui minabatur, idque vnum affirmabat interessè, vt rursus vicarium

vellem habere mortis, an comitem.

Non vici: quid igitur actum sit quæritis? Duxit me ad munerarium, iudices. Quas ego illius preces, quam pertinaces lachrymas, quam miserabilem obstinationem vidi? Nemo vnquam serogavit missionem. Transferuntur in illum detracta corpori arma, & male aptatis insignibus festinatum par producit. Quid me admonetis supremarum amici me præcum? quibus hæc alimenta, carò empta, inopi patris senectuti perita: adiutorium hoc ad causam putatis? me pudet, quòd rogatus sum; Per hanc, inquit mihi, lucem vltimam, per nobilissimam amoris nostri fidem, non sinas mendicare parentem meum, sustineas, adiuues. præstes affectum, si mereor, tu sis illi vicarius meus. Nec plura dicendi tempus fuit, iamque suprema per galeam dederam oscula, digressisque in diuersum ministris permissus. Mais erat.

parentum
cura.

Quàm sollicitus spectauit, quàm attonita mente, quàm simili corporis motu. Quoties ad infestum mucionem, quasi ipse peteret, me submissi? Quoties ad conatus erectus sum.

O misera cogitatio, ô crudelis natura metus! meritò tu amice, pugnare maluisti. Facinus indignum illum animum, illum ardorem non contigisse castris, non bellicis certaminibus, vbi vera virtus, nulla pugnandi lege præmium scribitur.

Qua vi prælium inuaserat, iratus etiamnum tanquam aduersario meo, ad omnes calide veterani gladiatoris astu impetus excipiebatur, omnes contra se erant. Nec difficilem tamen sub illo præsertim auctoramento habuisset missionem, sed noluit gladiator viuere.

Igitur iam nudum corpus vulneribus offerens, vt totam propè mercedem semel solueret, stans perijt, cui licuit in patria, in domo, inter propinquos, securo consensescere æuo, cui tranquillam sine reprehensione agere vitam, iacet confectus vulneribus, & primo iuuentutis flore perijt miser, fato meo.

At ego qui debebar illi fortuna, quem mors sibi destinauerat, emissus ludo nocentior, quam venditus, etiam viatico illius infelicis reuertor.

KK 3. NAR.